

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 7 Aralık 2011

Sürdürülebilir Büyüme'yi Tasarlamak: Server Tanilli'nin Anısına

Sadece fiziksel sermaye birikimine dayalı bir büyüme modelinin sürdürülebilir nitelikte olmadığı Marx'tan bu yana artık bilinen bir gerçek olarak değerlendirilmekte. Nitekim *yeni-iktisadi büyüme* yazını da, sermaye birikimi önündeki en önemli engelin azalan kar oranları olduğunu kabul ederek; eğitim, bilgi (Araştırma-Geliştirme: Ar-Ge) ve diğer sosyal altyapı harcamaları ile milli gelirin büyümesi arasında doğrudan ve kuvvetli ilişkiler bulunduğunu savunuyor.

Bu gözlemler iktisadi büyümenin ve gönencin uzun dönemde işgücünün bilgi sermayesi ile donanımına, eğitim kalitesine, ve bilimsel Ar-Ge kapasitesinin artırılmasına bağlı olduğunu göstermekte. *Yeni-iktisadi büyüme* kuramları, büyüme olgusunu "serbest -?" piyasa kararlarına indirgeyen neoliberal düşüngenün aksine, *devletin sosyal politikalarının büyümenin kısıtlarını aşmak ve piyasalardaki tökezlemenin önüne geçmek* doğrultusunda önemli işlevleri olduğunu vurguluyor.

***

Cumhuriyet'ten değerli çalışma arkadaşımız **Özlem Yüzak** iki haftadır yazılarında Türkiye'nin mevcut eğitim sistemi ve bilimsel politika anlayışıyla, uzun dönemli sürdürülebilir büyüme perspektiflerinin uyuşmadığını ayrıntılı gerekçeleriyle birlikte vurgulamakta. TÜSİAD tarafından yayınlanan bir rapordan esinlenerek yola çıkan Yüzak, Türkiye'nin özellikle orta ve yüksek öğretimde diğer ülkelere görece kalitesiz ve çağdaşıktan uzak bir eğitim sistemine sahip olduğunu belirtiyor.

Gerçekten de Türkiye'de eğitim sisteminin genel görünüm ve kalitesi üzerine ulusal yazınımızda önemli endişeler olduğunu biliyoruz. Örneğin DPT (Kalkınma Bakanlığı) 2011 Yılı Programı (sf 198). "*eğitime erişim ve eğitimin kalitesi, eğitim sisteminin temel sorun alanlarıdır*" şeklindeki ifadesiyle Türk eğitim sistemindeki en önemli yapısal aksaklığa dikkat çekmektedir. Aynı belgeye göre, "*Erişim sorunu kapsamında okullaşma oranları ve bölgeler, cinsiyetler arası farklılıklar, kalite sorunu kapsamında ise fiziki altyapı yetersizlikleri, müfredatın güncellenmesi, öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitim materyallerinin müfredatla uyumu gibi hususlar öne çıkmaktadır.*" (a.g.e. sf. 198). Nitekim, DPT verilerine göre, Türkiye'de son yıllarda tüm eğitim kademelerindeki okullaşma oranlarında sağlanan gelişmelere rağmen, özellikle zorunlu eğitim kapsamı dışında kalan eğitim kademelerinde OECD ve AB ülke ortalamaları ile karşılaştırıldığında söz konusu oranlar düşük düzeyde kalmaktadır. Aşağıdaki özet Tablo bu gözlemleri yakından tanıtmaktadır.

Yaşlara Göre Okullaşma Oranı				
	3-4 Yaş	5-14 yaş	15-19 yaş	20-29 yaş
Türkiye	7.9	91.9	45.9	12.9
OECD Ortalaması	71.5	98.9	81.5	24.9
AB-19 Ortalaması	79.8	99.0	84.9	25.1

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, OECD, 2011.

Bunun da ötesinde, Türkiye'de tüm eğitim kademelerine yapılan kamu harcamalarının, OECD ve AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında çok daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Özellikle yüksek öğretim öncesi eğitim kademelerinde yaş nüfusunun yüksek olduğu göz önüne alınırsa, bu kademelerdeki kamu harcamalarının uluslararası standartların altında kaldığı izlenmektedir. Dolayısıyla eğitim kademeleri ile yüksek öğretim kademesi arasındaki dengesizliğin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

Türkiye, Ar-Ge yatırım harcamaları bakımından da tipik bir *geleneksel gelişmekte olan ülke* görünümü sergilemektedir. Kalkınma Bakanlığı verilerine göre 2008 yılı itibariyle Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı Türkiye'de yüzde 0.73 iken, bu oranın AB-27 ortalamasının yüzde 1.9 olduğu görülmektedir.

OECD kaynaklarından derlediğimiz veriler OECD ülkelerinin bir grup olarak 2006'da toplam araştırma ve geliştirmeye 817.8 milyar \$ harcadığını göstermektedir. Bu toplam ortalama olarak o yılın milli gelirin %2.26'sını oluşturmaktadır. Ar-Ge harcamalarında önde gelen ülkeler iki İskandinav ülkesi İsveç (%3.73 ile) ve Finlandiya (%3.41 ile) olup, onları Japonya (3.39 ile) ve Güney Kore (% 2.23 ile) takip etmektedir. En düşük Ar-Ge payları ise Güney Avrupa'nın çevre ülkelerinde gözlemlenmektedir: Türkiye, Yunanistan ve Portekiz.

***

Türkiye'de bilimsel düşüncenin, yaratıcılığın ve çağdaşlığın simgesi olan sayın **Server Tanilli**'yi yitirmiş olmanın burukluğu içinde bu gözlemler çok daha fazla içimizi acıtıyor. Işıklar içinde yat hocam; bizlere bırakmış olduğun eserler için çok teşekkürler...

TÜSİAD, *Türkiye'de Büyümenin Kısıtları: Bir Önceliklendirme Çalışması*, İstanbul, 2011.